

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	13
-----------------------------	-----------

CAPITOLUL 1.

SISTEMUL BANCAR ROMÂNESC ÎN PERIOADA CRIZEI

FINANCIARE INTERNAȚIONALE.....	17
---------------------------------------	-----------

1.1. Contextul economic internațional.....	17
1.2. Criza financiară și implicații asupra managementului riscului.....	19
1.3. Evoluții la nivel internațional, urmare a crizei financiare	21
1.4. Scurt istoric al evoluției sistemului bancar din România	21
1.5. Structura sistemului bancar din România	23
1.6. Evoluția sistemului bancar din România în perioada crizei financiare internaționale.....	28
1.7. Performanța sistemului bancar în perioada crizei financiare	37

CAPITOLUL 2.

ROLUL BĂNCII NAȚIONALE A ROMÂNIEI ÎN PREVENIREA

PRODUCERII RISCURILOR BANCARE ÎN SISTEMUL BANCAR

ROMÂNESC	44
-----------------------	-----------

2.1. Rolul Băncii Naționale a României în menținerea stabilității financiare	44
2.2. Supravegherea prudential bancară în România	46
2.3. Managementul riscului de credit în România – Norme și Reglementări.....	47
2.4. Politicile monetare.....	48

CAPITOLUL 3.

MANAGEMENTUL RISCULUI BANCAR	55
---	-----------

3.1. Conceptul de risc bancar.....	55
3.2. Tipologia riscurilor bancare	56
3.3. Definierea riscului sistemic.....	63
3.4. Conceptul de management al riscului bancar	65
3.5. Abordări în regândirea strategiilor de risc.....	66
3.6. Indicatorii de cuantificare a riscurilor	67
3.7. Evoluția riscurilor la nivelul sistemului bancar din România.....	72
3.8. Impactul riscurilor asupra profitabilității bancare	79

CAPITOLUL 4.

ACORDURILE BASEL II ȘI III PRIVIND REGLEMENTĂRI

BANCARE ȘI PRACTICI DE SUPRAVEGHERE.....	82
---	-----------

4.1. Acordul Basel II: principalele elemente	82
4.2. Implementarea Basel II.....	83
4.3. Utilizarea modelelor conform cerințelor Basel II.....	91
4.4. Instrumente de lucru necesare implementării Basel II.....	99
4.5. Obiectivele BNR cu privire la implementarea Basel II.....	100

4.6. Aplicarea acordului Basel II în România	101
4.7. Măsurile adoptate de Comisia Europeană și apariția Acordului Basel III	102

CAPITOLUL 5.

MANAGEMENTUL RISCULUI DE CREDIT	112
5.1. Definierea riscului de credit	112
5.2. Gestionarea globală a riscului de credit	115
5.3. Modele de management bancar pentru riscul de credit	118
5.4. Metodologii de estimare a probabilității de nerambursare	119
5.5. Modele existente comercializate	122
5.6. Măsurarea distribuției pierderilor din credite – calculul VAR (Value - at-Risk)	123
5.7. Modelul CreditMetrics	129
5.8. Modelul CreditRisk+	131
5.9. Modelul KMV	135
5.10. Instrumentele financiare derivate - metode eficiente pentru managementul riscului	136
5.11. Managementul riscului de credit în condițiile crizei financiare	145

CAPITOLUL 6.

MANAGEMENTUL RISCULUI DE CREDIT PRIN INTERMEDIUL SISTEMELOR DE RATING	153
6.1. Reglementări normative privind modelele interne de rating	154
6.2. Cerințe privind utilizarea modelelor	155
6.3. Metode de notare în cadrul sistemelor de rating	156
6.4. Stocarea datelor sistemelor de rating și ratingul intern în accepțiunea Basel II	158
6.5. Validarea sistemului de rating	159
6.6. Utilizarea modelelor cantitative în sistemele de rating al riscului de credit	161
6.7. Metoda bazată pe probabilitatea de nerambursare/pierderea în caz de nerambursare (PD/LGD)	163
6.8. Cuantificarea riscului de credit cu ajutorul sistemelor de rating	164
6.9. Controlul riscului de credit cu ajutorul sistemelor de rating	165
6.10. Calculul valorilor ponderate la risc ale expunerilor pentru riscul de credit	166

CAPITOLUL 7.

METODE DE ADECVARE A CAPITALULUI BANCAR	170
7.1. Fondurile proprii ale societăților bancare	171
7.2. Evoluția fondurilor proprii la nivelul băncilor din România	174
7.3. Evoluția indicatorului de solvabilitate la nivelul băncilor din România	177
7.4. Evoluția indicatorului de solvabilitate la nivelul Uniunii Europene	179
7.5. Alocarea capitalului conform cerințelor Basel II	180
7.6. Ciclicitatea capitalului minim obligatoriu	183

7.7. Impactul cerințelor de capital asupra activității de creditare a băncilor	184
7.8. Fondurile proprii și acoperirea riscurilor	185
7.9. Performanțe ajustate la risc - Indicatorul RAROC	186
7.10. Rezerve de capital și provizioane.....	189

CAPITOLUL 8.

ELABORAREA ȘI DEZVOLTAREA MODELELOR DE SCORING 191

8.1. Definiția modelelor de scoring și cerințe speciale conform Basel II	191
8.2. Tipuri de scorecard	192
8.3. Criterii de evaluare a riscului de credit prin metoda scoring.....	194
8.4. Etape în dezvoltarea modelului de scoring:	197
8.5. Construirea scorecard-ului.....	199
8.6. Principii de validare ale unui model de scoring pentru credite	201
8.7. Utilizarea tehnicilor statistice în modelele de scoring	203
8.8. Analiza unui credit prin intermediul aplicației de scoring	207

CAPITOLUL 9.

REGRESIA MULTIPLĂ - INSTRUMENT PENTRU

MANAGEMENTUL RISCULUI DE CREDIT 230

9.1. Definiția noțiunii de regresie multiplă	230
9.2. Definiția variabilelor modelului multiplu de regresie pentru managementul riscului de credit.....	231
9.3. Modalitatea de calcul a variabilelor regresiei multiple	232
9.4. Determinarea modelului optim de regresie pentru managementul riscului de credit	237
9.5. Analiza factorilor calitativi	247

CAPITOLUL 10.

MANAGEMENTUL PORTOFOLIULUI DE ANGAJAMENTE

COMERCIALE..... 250

10.1. Gestionarea datelor cererilor de credite	250
10.2. Clasificarea portofoliului de angajamente comerciale	251
10.3. Aprecierea calității contrapartidelor non-retail.....	253
10.4. Aprecierea calității contrapartidelor retail	255
10.5. Urmărirea creditelor din portofoliu	257
10.6. Analiza de risc	258

CAPITOLUL 11.

MANAGEMENTUL RISCULUI ÎN CADRUL UNEI BĂNCI..... 260

11.1. Etapele elaborate de Banca X în analiza unui dosar de credit pentru clienții corporate.....	260
11.2. Gestionarea riscului de credit la banca X	263
11.3. Estimări privind creditele și provizioanele pentru deprecierea creditelor și a creanțelor	264

11.4. Analiza creditelor nedepreciate și fără restanțe conform scalei de evaluare a riscului de credit.....	266
11.5. Organizarea Departamentului de Risc în cadrul unei bănci.....	267
11.6. Implementarea acordului Basel II în cadrul unei bănci	268
11.7. Clasificarea și notarea clienților	270
11.8. Notarea contrapartidelor în default (situație de neplată).....	273
11.9. Managementul riscului de credit la nivelul unui portofoliu	274

CAPITOLUL 12.

MANAGEMENTUL RISCULUI PRIN INTERMEDIUL..... 278

FUNCȚIEI DE AUDIT INTERN 278

12.1. Rolul auditului intern.....	278
12.2 Controlul riscurilor printr-un sistem de control intern adaptat	282
12.3. Obiectivele Auditului intern	283
12.4. Lucrările de audit al mediului bancar al sistemului de notare conform Basel II.....	284
12.5. Lucrări de audit a modelelor de calcul ai parametrilor Basel.....	286
12.6. Adoptarea metodelor avansate de către băncile comerciale din România	290
12.7. Auditarea riscului de credit în cadrul unei entități a băncii	291

BIBLIOGRAFIE..... 296

ANEXE

Anexa 1. Reglementări normative cu privire la sistemele interne de rating

Anexa 2. Chestionar pentru populație

Anexa 3. Chestionar pentru companii

Anexa 4. Extras din regulamentul BNR.

Anexa 5. Modelul RAROC – Schematic

Anexa 6. Variabilele aferente anului 2008

Anexa 7. Variabilele aferente anului 2009

Anexa 8. Variabilele aferente anului 2010

Anexa 9. Histograma variabilelor pentru anul 2008

Anexa 10. Histograma variabilelor pentru anul 2009

Anexa 11. Histograma variabilelor pentru anul 2010

Anexa 12. Indicatori privind instituțiile de credit

Lista tabelelor și graficelor

Tabel 1.1. Structura capitalului social al instituțiilor de credit în funcție de țara de origine la 30 iunie 2011 (ponderi în total capital social privat străin)

Tabel 1.2. Indicatori structurali ai sistemului bancar românesc

Tabel 1.3. Structura pasivelor instituțiilor de credit care operează în România

Tabel 1.4. Rate medii ale dobânzii practicate la creditele existente în sold în lei

Tabel 1.5. Rate medii ale dobânzii practicate la depozitele la termen în lei existente în sold

Tabel 1.6. Evoluția ratelor dobânzii de politică monetară

Tabel 1.7. Evoluția ratei creditelor neperformante în perioada octombrie 2009 – decembrie 2011

Tabel 1.8. Evoluția ratei riscului de credit

Tabel 2.1. Evoluția ratei anule a inflației

Tabel 2.2. Rata dobânzii de politică monetară și ratele dobânzilor la facilitățile permanente

Tabel 2.3. Rezervele minime obligatorii

Tabel 3.1. Evoluția provizioanelor – milioane lei (sfârșitul perioadei)

Tabel 3.2. Situația clasificării creditelor pentru bănci (persoane juridice române) – milioane lei

Tabel 3.3. Evoluția indicatorului de lichiditate

Tabel 4.1. Modalitatea de calcul a parametrilor în cadrul abordării interne

Tabel 5.1. Clasificarea creditelor în funcție de performanța financiară și serviciul datoriei

Tabel 5.2. Nivelul provizionului specific în funcție de categoria creditului

Tabel 5.3. Probabilitățile de tranziție Standard & Poor's

Tabel 5.4. Probabilitățile de tranziție Moody's

Tabel 5.5. Calculul pentru pierderea așteptată pentru un Swap

Tabel 5.6. Distribuțiile ratele de recuperare

Tabel 5.7. Ratele de nerambursare pentru un an

Tabel 7.1. Formule de calcul a fondurilor proprii

Tabelul 7.2. Evoluția fondurilor proprii și a indicatorilor de adecvare a capitalului la nivelul băncilor din România

Tabelul 7.3. Evoluția indicatorului efect de pârghe

Tabelul 7.4. Evoluția indicatorului de solvabilitate

Tabel 7.5. Diferențe între Capitalul Economic și Capitalul reglementar

Tabel 8.1. Indicatori financiari folosiți în evaluarea probabilității de nerambursare în cazul societăților

Tabel 8.2. Rezultatele deciziei

Tabel 8.3. Clasificarea creditelor

Tabel 9.1. Estimarea parametrilor pentru anul 2008

Tabel 9.2. Estimarea parametrilor pentru anul 2009

Tabel 9.3. Estimarea parametrilor pentru anul 2010

Tabel 9.4. Autocorelarea reziduurilor

Tabel 9.5. Testul Breusch-Godfrey

Tabel 9.6. Testul White

Tabel 9.7. Testul Wald

Tabel 12.1. Analiza activității de creditare Persoane Juridice

Tabel 12.2. Analiza structurii portofoliului pe tipuri de credite

Tabel 12.3. Analiza ponderilor de acordare a creditelor, a expunerii, restantelor și provizioanelor

Tabel 12.4. Structura provizioanelor pe categorii de risc

Grafic 1.1. Numărul de instituții de credit și de unități teritoriale la 100 000 locuitori (comparație internațională)

Grafic 1.2. Evoluția numărului de sucursale și a numărului de angajați din sistemul bancar

Grafic 1.3. Gradul de concentrare a sistemului bancar românesc

Grafic 1.4. Gradul de concentrare: comparație internațională

Grafic 1.5. Gradul de intermediere a creditului comparație internațională

Grafic 1.6. Evoluția creditului acordat sectorului privat în lei în perioada ianuarie 2009 - decembrie 2011

Grafic 1.7. Evoluția depozitelor atrase de la companii și de la populație

Grafic 1.8. Evoluția dobânzilor la creditele existente în sold, acordate în lei, atât persoanelor fizice cât și societăților nefinanciare

Grafic 1.9. Evoluția rezultatului financiar a ROA și ROE

Grafic 1.10. Evoluția ratei creditelor neperformante în perioada octombrie 2009 – decembrie 2011

Grafic 1.11. Calitatea portofoliilor de credite în unele țări din Uniunea Europeană (credite neperformante ca pondere în total credite)

Grafic 2.1. Evoluția ratei inflației

Grafic 3.1. Indicatori care reflecta gradul de acoperire cu provizioane a creditelor

Grafic 3.2. Gradul de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante în unele țări din UE

Grafic 3.3. Ponderea titlurilor de investiții și plasament în activul bilanțier, respectiv a veniturilor aferente acestora în totalul veniturilor din dobânzi.

Grafic 3.4. Evoluția rezultatului financiar, ROE și ROA

Grafic 5.1. Dinamica creditelor

Grafic 5.2. Evoluția creditelor neperformante

Grafic 5.3. Dinamica cererii de credite

Grafic 5.4. Evoluția riscului de credit pe ramuri de activitate

Grafic 5.5. Evoluția riscului de credit pe tipuri de companii

Grafic 7.1. Evoluția fondurilor proprii totale și de nivel 1

Grafic 7.2. Distribuția activelor bancare în funcție de raportul de solvabilitate

Grafic 7.3. Evoluția comparativă a raportului de solvabilitate într-o serie de țări din UE

Figura 5.1. Distribuția pierderilor din credite

Figura 5.2. Pierderile datorate procedurii de faliment

Figura 5.3. Stadiile pentru modelarea proceselor

Figura 5.4. Ierarhizarea derivatelor de credit

Figura 5.5. Structura Credit Default Swaps

Figura 5.6. Total Return Swap

Figura 5.7. Notele legate de credit

Figura 5.8. Notele legate de credit

Figura 7.1. Provizioane și capital reglementar

Figura 7.2. Provizioane, capital reglementar și capital economic

Figura 8.1. Dezvoltarea unui model de scoring

Figura 9.1. Histograma pentru probabilitatea de nerambursare

Figura 9.2. Testul Jarque-Bera

Figura 9.3. Realizarea de previziuni